

צבע בגן הנוי

הרצאה ביום עיון של הארגון לגננות ונוף, בית דגן 20.6.12

תחושת הצבע

אלמנטים צבעוניים בגן משמשים כנקודות מוקד בגן ומושכים את המבטים. צבעוניות בגן מתקבלת דרך הצמחים (פרחים, צבעי עלווה או פירות) או דרך אלמנטים דוממים כמו ריהוט-גן, פרגולות, גופי מים, פסלים וקישוטים אחרים. השתנות הצבעים בגן לאורך השנה היא דבר רצוי, בשל הדגשה של חילוף עונות השנה ותוספת עניין לגן.

אייזק ניוטון, בראשית המאה ה-18, גילה שהאור הלבן מורכב מצבעים שונים. צבע אינו תכונה של אור אלא הוא תחושה סובייקטיבית, הנוצרת במוח כשהוא קולט מידע ויזואלי מהעין. האור המגיע אל העין כספקטרום רציף של אורכי גל מתפרש על ידי מערכת הראייה של האדם כצבע, בהסתמך על תחושה שנוצרת בשלושה סוגי חיישנים בעין האנושית- המדוכים. עוצמת הגירוי היחסית של 3 המנגנונים משתנה: באורך גל 600 ננומטר עיקר הגירוי הוא של **אדום יסודי**, באורך של 550 ננומטר עיקר הגירוי הוא של **ירוק יסודי** ובאורך גל של 450 ננומטר עיקר הגירוי הוא של **כחול יסודי**. צבעי היסוד- אדום- כחול- ירוק (RGB) הם צבעים מקובלים בצגי מחשב וטלוויזיות, ואדום- כחול-צהוב באמנות ודפוס, הם צבעים שמהם ניתן להגיע למרב הגוונים.

- הצבעים נוצרים ע"י החזרה בלתי שווה של מרכיבי האור הלבן.
- צבעי יסוד – אדום, ירוק וכחול (RGB) נקלטים ע"י עין האדם ע"י 3 מנגנוני תחושה עצמאיים.
- יחסים שונים של 3 מרכיבים אלה יוצרים את כל גווני הצבע שעין האדם רגישה להם.
- עין האדם יכולה להבדיל בין 10,000,000 גווני צבע שונים.
- באורך גל 600 ננומטר עיקר הגירוי הוא של **אדום יסודי**.
- באורך גל 550 ננומטר עיקר הגירוי הוא של **ירוק יסודי**.
- באורך גל 450 ננומטר עיקר הגירוי הוא של **כחול יסודי**.
- תחושת הצבעים היא אפקט "פסיכו-פיזי" שקשור הן בהרכב ובעוצמת הקרינה והן בפיזיולוגיה של העין ומערכת העצבים.

גלגל הצבעים

מכיל 3 צבעים ראשוניים (אדום, כחול וצהוב) וצבעי מעבר שמקשרים ביניהם, סה"כ 12 צבעים, המחולקים בתוכם לגוונים מכהה לבהיר, כאשר כל צבע מאופיין ע"י 3 מדדים:

גוון הצבע, בוהק, דרגת הרוויה ("נקיון")

גוונים "חמים" מעוררים ומתאימים יותר לשתילה במקום גלוי לשמש. גוונים "קרים" יראו בשמש חיוורים ולכן מומלץ להשתמש בהם למקומות מוצלים.

בעת תכנון הצבעים בערוגה (פרחים, פירות ועלווה) נוכל לשלב ביניהם ביתר הצלחה כאשר נתייחס לעקרונות הרמונית צבעים: (כאשר ישנה חפיפה במועדי הפריחה של לפחות שני מינים....)

- **הרמוניה של ניגוד** – בין שני צבעים משלימים, כמו בין ירוק לאדום, סגול לצהוב, כחול לכתום. למשל, עדעד קנרי (סגול) ואחירותם החורש (צהוב).
- **ניגוד "מפוצל"** – הרמוניה בין צבע לבין שני הצבעים משני צידי הצבע המשלים. למשל, ציניה (כתום) עם ורבנה (סגול) ופליציה שיחית (תכלת).
- **הרמוניה של שלישייה** – בין שלושת הצבעים המחלקים את גלגל הצבעים ל-3 שווים. למשל, תורמוס (כחול), פרג (אדום) ושן ארי (צהוב).
- **הרמוניה של קרובים** – הרמוניה בין 5 צבעים סמוכים על גלגל הצבעים.

דרכים ליצירת אשליה של עומק ותחושת מרחב

1. **בעזרת שימוש במרקמים מנוגדים:** צמחים בעלי עלים גדולים ימוקמו בחזית הגן ובהמשך לאותו ציר מבט ימוקמו צמחים בעלי מרקם עדין שייראו "מרוחקים".
2. **בעזרת שימוש בצבעים "קרים" ו"חמים":** צבעים "קרים" או בהירים "מרחיקים" וצבעים "חמים" או כהים "מקרבים". על-פי עיקרון זה, בערוגה מעורבת שלאורך ציר ההליכה, ניתן לשתול בתחילתה צמחים שפורחים בצבעים "קרים" או בהירים, במרכז צמחים "חמים", ובקצה המרוחק שוב צבעים "קרים", שייראו מרוחקים עוד יותר. בחללים קטנים וחשוכים רצוי להשתמש בצבעי עלווה ופריחה בהירים.
3. **בעזרת טשטוש גבולות הגן:** 1. בעזרת מיזוג הצמחייה בגן עם צמחייה רחוקה במגרש השכן או בשטח ציבורי. 2. צביעת הקירות התוחמים בצבעים כהים.
4. **בעזרת השתקפויות:** השתקפויות של קטעי הגן במים או במראה, "מכפילות" אותו ומגדילות את תחושת המרחב. השימוש בעצמים מבריקים מומלץ לצל בלבד.